

Lysende gardiner

Ejner Hansens berømte bloktryksgardiner

Af Kirsten Rykind-Eriksen, etnolog mag.art. og forfatter

Tekstilfarver Ejnar Hansens bloktrykte gardiner er ofte blevet omtalt som noget særligt, transparente og med et let og elegant udtryk. I denne artikel vil jeg ud fra Ejnar Hansens samling på Vejle Museerne og arkivalier på Vejle Stadsarkiv, der indgik på museet i 1982 som gave fra hans to sønner, undersøge og analysere, hvad der gjorde gardinerne så berømte. I 2008-2009 gennemgik jeg hans samlinger og arrangerede udstillingen "Farverens lærling" på Vejle Museerne, hvor fokus lå på hans evner til at fremstille garner med høje ægte kulører ligesom de gamle farvere, men med syntetiske farvestoffer. Dragtpuljens medlemmer så udstillingen ved det årlige seminar i 2009, jeg har skrevet fire artikler, se litteraturlisten, og holdt flere indlæg, bla. på Dragtpuljens seminar i 2015.

Ejnar Hansens uddannelse

"Einar Hansen har en sjælden kombination af kunstneriske anlæg og videnskabelig evne", er der i skrevet i en anbefaling fra firmaet Christiansen og Blümche i Flensborg, hvorfra Ejnar Hansen (1885-1958) blev svend i 1903. Fra Flensborg drog Ejnar Hansen som en svend på valsen videre til Karlsruhe, Schweiz, Berlin og Chemnitz for at arbejde hos de store kemiske

Fig. 1: Skitse på manifold, blyant og vandfarve, med Ejnar Hansens foretrukne slyngede blade, stængler og blomsterhoveder. Ejnar Hansen har malet motivet i flere farvevariationer.
Foto: Mogens Bach, Egtved.

fabrikker. Her lærte han ikke blot om faget rensning, der var et helt nyt område for farverierne, men især om de syntetiske farvestoffers kemiske sammensætninger og decatering [filtrering]. 1908-1914 gik han på Kunstakademiet under professor og kunstmaler Viggo Johansen, dog med afbrydelser for at arbejde i faderens, L.P. Hansens Farve- og Renseri, i Vejle.¹

I 1915 skrev Viggo Johansen om Ejnar Hansen i en anbefaling til et legat, at han besad begavelse, stor dygtighed og megen flid. Til samme legatansøgning skrev Dansk Farverforening af 1888, at Ejnar Hansen ønskede at udvide sine erfaringer om kunsttryk på stof, og fortsatte med: at ”den Sag, der interesserer ham, vil være af betydning for vor hjemlige Industri.” Det samme gjorde Fagskolen for Haandværkere og mindre Industridrivende, hvor Ejnar Hansen deltog i to af deres farvekurser.

Ejnar Hansen var således velegnet til at rejse til England for at lære om de gamle kattuntryk. Han vedblev dog fremover at tage på studierejser til Tyskland, hvor han også besøgte tekstilmuseer, bl.a. med en anbefaling fra direktør Erik Zahle, Det Danske Kunstindustrimuseum, for at studere tekstilsamlingen på Wiener Museen. Den sidste studierejse foretog han i 1955 til Middelhavet for at indsamle kermeslus – der giver en ægte rød farve.

Tegninger til kattuntryk

I 1918 overtog Ejnar Hansen faderens L.P. Hansens Farve- og Renseri på Nørregade 10 i Vejle, som indtil da primært havde farvet indleverede garner og stoffer fra omegnens befolkning. I 1912 var der opført et nyt forhus, hvor der var butik og lejligheder på 1. og 2. sal. Ejnar Hansen og hans familie boede fra 1918 på 2. sal. I sidehuset indrettede Ejnar Hansen sit laboratorium, der var som et helt eventyr at besøge, hvor der stod rækker af glas med forskellige

Fig. 2: egning på bølgepapir, sign. '23. August 1917 Ejnar Hansen, Nørregade 10. Vejle. No 1'. De rombformede felter med kanter af vingede blade og ligeså cirklerne arbejdede Ejnar Hansen med i flere variationer. Dette med de tre tårne – Københavns byvåben – blev fremstillet med brandmandshjelm og politihånd skiftevis i de runde felter. Findes som nr. 2 i kataloget. Se fig. 10.

Foto: Mogens Bach, Egtved.

Fig. 3: Tegning på bølgepapir. En variation over de rombformede felter og med fjerkanter. I feltet en oprejst løve. På bestilling indsættes f.eks. foreningsnavn som 'DKS' i den lille runde krans. Findes som nr. 1 i kataloget og som nr. 4 med englehoved i stedet for løven.

Foto: Mogens Bach, Egtved.

¹ Rykind-Eriksen 2016: artiklen "Høje ægte kulører", om Einar Hansens arbejde med at genskabe de naturlige farvestoffers kulører ved hjælp af syntetiske farvestoffer, ud fra hans berømte historiske og videnskabelige studier.

pulveriserede farvestoffer, stativer med reagensglas og kolber, ure til indstilling af, hvor længe garnprøve lå i farvebad, termometre og meget andet. I forlængelse af sidehuset lå farveriet med maskiner og vasketromler drevet med dampkraft og i baghuset ned mod Vejle Å lå renseriet.²

I Ejnar Hansens store samling på Vejle Museerne findes foruden masser af garnfarveprøver to store album, hvori der ligger tegninger til kattuntryk. Mange af disse er signeret med EH eller Ejnar Hansen og dato, der er angivet mellem 1915 og 1927.³ Han var særlig flittig i årene 1915-1922, d.v.s., de første år, hvor han overtog driften af faderens virksomhed. Hans forældre og søskende med familier flyttede til Charlottenlund, hvor det ser ud til, at de boede samlet i en stor villa på Jægersborg Alle 75.⁴

Mange tegninger er i A2 format på bøttepapir, andre er i mindre størrelser og udført på manifold, der er gennemsigtigt papir i ruller, brugt på tegnestuer. Tegningerne er udført skitse-mæssigt med blyant eller uden, og alle er malet som gouache – med vandfarve, hvilket gør tegningerne på manifold transparente. Der er bevaret ca. 50 forskellige mønstre/motiver.

Til et mønster eller motiv er der ofte udført flere skitser, og det er tydeligt, at Ejnar Hansen undersøgte udtryk ved at placere forskellige udgaver af en blomst eller blade i et midterfelt. Han ændrer også på en flades inddelinger i ruder, der gerne er firkanter på spids, hvor linjerne er bølgede eller fligede blade. Ved at have fladen inddelt i felter er der mulighed for at anbringe forskellige motiver i midterfeltet, f.eks. til Københavns Brandvæsen, hvor der i midterfeltet skiftevis er indsat Københavns tre tårne, en brandhjelme eller hånden med politiojet i.

Et fladedækkende mønster med stiliserede clematis, slyngeformede stilke og fligede blade er malet med enten en farve, f.eks. mørkeblå, grå eller grøn, men der findes også udkast, malet med røde blomster og grønne stilke med blade. På en anden tegning er der strøet gule påskeliljer over hele fladen, der synsmæssigt er forbundet med grønne eller sorte stilke. Til en bestilling eller forespørgsel på gardinprøve til Vejle Amts Sygehus findes forskellige udkast til en bort, der både går vandret og lodret. Der er tre forslag til indramninger af borten, hvert med forskellige former for midtermotiv i de firkantede felter. Ved andre tegninger er midtermotivet klippet ud, og der er forsøgt at sætte et andet motiv ind for at se, hvordan det tog sig ud. Ejnar Hansen har fabuleret frem og tilbage over hvert eneste mønster eller rapport.

Fig. 4 Skitse på manifold: slyngede stilke, bredt blad, blomst i silhuet og frugter. Sign. 'Ejnar Hansen, Vejle 1915 No 6'. Motivet findes i flere variationer. Foto: Mogens Bach, Egtved.

2 Rykind-Eriksen, 2008, s. 37-54, beskrives virksomhedens bygningskompleks ved hjælp af en grundplan 1912 og gamle fotos.

3 Tegningerne er registreret samlet på Vejle Museerne under sag 916x139 og 916x140, dvs. der er ikke opført tal på, hvor mange tegninger der er i alt. Kirsten Rykind-Eriksen har set dem alle igennem og skønner, at der er ca. 50 forskellige typer motiver.

4 Jægersborg Alle 75, Charlottenlund er i dag indrettet med en lejlighed på hver etage. Stuearealet er på 176 m².

Fig. 5: Tegning på bølgepapir, sign. 'Vejle D. 17.-1-19 Ejnar Hansen 2 Blokke, N 4'. Et meget enkelt mønster med lidt skæve hjerter. Findes i kataloget som nr. 11. Foto: Mogens Bach, Egtved.

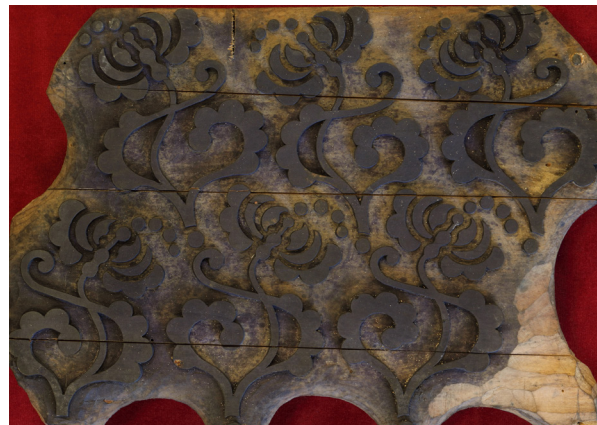
Fig. 5.1: Gardin, der svarer til tegningen. Ifølge kataloget oplyses, at det er trykt med engelsk rødt og sort, leveres på tyndt stof i 95 cm bredde eller blårlærred, 67 cm bredt. Foto: Mogens Bach, Egtved.

Ejnar Hansen var inspireret af gotikkens slyngede og fligede akantusblade, blomster i silhuet og blomsterkroner samt inddelingen i felter som ses på mange af middelalderens kirketekstiler og i de ældst trykte mønster- eller motivbøger fra 1500-1600-tallet. Hos Ejnar Hansen bliver det til mønstre, der dækker hele stoffet. Det samme gælder mønstre i en nyrokostil, hvor en blomster-bladsamling bindes til hinanden med s-slyngninger i hver sin retning over hele fladen. Indimellem bliver de slyngede akantusblade til Bindsbøllkruseduller. Efter sin tid på Kunstakademiet færdedes Ejnar Hansen mellem malerkollegaer og arkitekter, hvorfra han både modtog idéer og viden om, hvad der var fremme inden for boligindretningen, der i samme periode havde stor bevågenhed fra offentlig side og forskellige kulturinstitutioner.⁵

Ejnar Hansen tegnede også mere stiliserede eller abstrakte mønstre. Således en stiv gul vintergæk, der fylder fladen i skråstriber malet i håndtegnede firkanter signeret den "25/11.-1927 til Vestindisk Handelscompagnis direktør, Hjort Andersen, Filial i Barcelona." Et meget enkelt fladedækkende mønster, ligeledes indtegnet i firkanter, er med slyngede hjerteformede buer, der samles i cirkelovaler, og hvor der sidder et rødt lille hjerte i hvert samlingspunkt.

Alle tegninger, undtagen fem, er tegnet og malet på hvid bund – papirets farve. Af disse er to tegninger malet med mørkeblå bund, hvor mønsteret på den ene udgøres af citroner med grønne blade i skrå baner. Den anden blå baggrund har mere runde citroner med grønne bladstilke, placeret i skrånede midterfelter, helt fladedækkende. Det tredje farvede er et rødt maleri af Rødhætte med kurven og ulven, der bagfra lægger en forlab op på hendes nakke, sandsynligvis tænkt til at udføres i applikation, da figurerne er kantede og ligeså skovbundens blade rundt om. En tegning/maleri har gammelrosa baggrund med stiliserede røde tulipaner i lige rækker og det sidste har lyse terrakottafarvede firkantede felter, hvori der hænger en hvid

⁵ Boesdal og Møller: 1931 og 1934.

Fig. 6: Tegning på bøttepapir med Clematis og krusede blade. Sign. 'No 4 Ejnar Hansen, Vejle 1915'. I kataloget er det nr. 6 med blå farve på 95 cm bredt tyndt stof. Samme motiv findes i forskellige farver.
Foto: Mogens Bach, Egtved.

Fig. 6.1: Håndskåren trykblok til clematis
Foto: Mogens Bach, Egtved.

stedmoderblomst i hvert felt. De sidste to minder om broderimønstre og kan godt være det ligesom Rødhætte, for i samlingen ligger deciderede broderitegninger med blomsterkranse, dateret "5/12-1927," sandsynligvis til kvinder i Ejnar Hansens familie eller omgangskreds.

Selvom stilen skønvirke var fremtrædende fra omkring 1900-1930 var historicismen ikke glemt, i det tidligere tiders stiludtryk blev taget op på ny. Der kan jævnføres til møbelområdet, hvor der både fremstilledes møbler i nyengelsk stil, neoklassicisme, nyempire, og i en tung renæssance-barokstil.⁶ Ofte voluminøse møbler, som regel uden ornamenten, træfladernes behandling skulle virke i sig selv. Hertil har Ejnar Hansens lette gardiner med fladedækkende mønstre passet fint som et harmonisk og festligt indslag i de mere enkle stuer i forhold til klunketidens overmøblerede stuer med tunge tekstiler.

Trykblokke

I Ejnar Hansens samling indgår et stort antal træblokke til håndtryk. Ca. halvdelen er med små søm, der var til det gamle farveris blåtrykte tekstiler. I en avisomtale nævnes bl.a., at bagud i laboratoriet ligger mange gamle trykblokke. Flere af disse er forsynet med øskner, beregnet til ophæng i trykkeriet, som det ses i Ebeltofts Farvergård.

Ejnar Hansen skar selv sine blokke, der er i pæretræ. Store tunge blokke, som har krævet armkræfter og stor præcision at stå og trykke med i længere tid. Avisomtaler giver indtryk af, at Ejnar Hansen også selv udførte arbejdet med at trykke stofferne for at sikre sig, at udtrykket blev tilfredsstillende. Det er et noget af et puslespil at sammensætte trykblokke til et enkelt mønster. Det er ikke svært med de mønstre, der kun er trykt med én farve, at sammensætte trykblok, mønstertegning og det færdige gardin. Det er heller ikke så vanskeligt at kombinere trykblokke med mønstre trykt i to farver. Det bliver straks sværere, når der er tre farver og endnu sværere, når der er flere farver, og dertil kommer skygger og nuancer, f.eks. i en citron på mønstret til Vejle Amt Sygehus gardiner. Her er de grønne bladstilke i flere nuancer, der kommer af, at blade er foldet ligesom i naturen af vinden, et blads ombøjning skal enten være lidt lysere eller lidt mørkere.

⁶ Rykind-Eriksen: 2015, s 406 - 419 og Gelfer-Jørgensen, 2009, s.399 - 415.

Ved gennemgang af tegninger og trykblokke har vi arbejdet med at finde trykblokke, der passer til mønstrene.⁷ Da det ikke har været muligt at finde trykblokke til alle mønstrene, er flere af disse sandsynligvis ikke blevet trykt, men forblevet på skitsestadiet. I samlingen findes et antal trykte gardiner, stofbaner og afklippede stykker.

Farver

Da Ejnar Hansens stræbte mod at skabe ægte, høje kulører ligesom de gamle farvere, brugte han ikke farvefabrikkernes blandede farvestoffer, men sammensatte selv farvestofferne til de ønskede nuancer. Derfor indkøbte han kun enkelte farvestoffer, især hos Fried. Bayer & Co., Leverkusen, bei Cöln am Rhein. Et katalog *Farbenfabriken, Benzidinfarben auf Baumwollgarn* fra 1924 er det nærmeste til at

angive, hvilke farver Ejnar Hansen brugte. I kataloget er indsat viklestrimler med de mange forskellige farvenuancer. De foretrukne lod Ejnar Hansen gennem 20 dage ligge i dagslys i en lysægtedramme, han selv havde konstrueret, for at undersøge, hvor farveægte kulørerne var. Farver, der indeholdt 4 %, faldede ikke ved belysning i 50 dage, viser hans undersøgelser. Han foretrak brilliant og alizarin farver i navnlig rød og blå, idet han satte kryds i katalogerne ud for de i hans øjne brugbare farver. I et katalog fra samme firma, 1926, er der sat kryds ud for indanthren – et kypefarvestof, der er velegnet til bomuld. Det samme gælder indigosol farvestofferne.⁸

Desværre er der ikke bevaret farveprøver til bloktrykgardinerne eller faktura fra 1920'erne, men i 1930'erne indkøbes desuden hos tre schweiziske farvefabrikker og hos Holliday & Co. Ltd. i England, hvor det gælder chloratin og kitonecht farver. Ligeledes køber han hos I.G. Farbenindustri, der dannedes i 1925 ved en sammenslutning af flere tyske kemiske fabrikker. I øvrigt gjorde valutarestriktionerne i 1930'erne og under 2. verdenskrig det besværligt at få de ønskede farvestoffer uden al for lang leveringstid.

Der findes ikke oplysninger om, hvordan Ejnar Hansen farvede sine bloktryk, men til en avis fortæller han i 1920 om de baner, der hænger i Foreningen Dansk Kunsthåndværks Udstilling i Den Frie Udstillingsbygning på Østerbro i København, at de *"har været kogt i Sæbe, indtil Farven nøjagtig nåede den Tone, som han ville have frem. Mere Farve kan der ikke gaa af, idet Farven ikke er noget løst påtrykt, der kan fjernes ved Sol eller Luft eller Vask,*

Fig. 7: Tegning på bølgepapir med 'VAS' [Vejle Amts Sygehus] indtegnnet. Borten er tegnet i flere variationer og med varierende midtermotiv. Tilhørende trykblokke er lagt ved tegningen for at vise, hvor mange blokke – trykgange – der hører til gardinet. Foto: Mogens Bach, Egtved.

⁷ En stor tak til museumsinspektør Anders Horsbøl, VejleMuseerne, for en generøs hjælp med at tage tegninger, gardiner og trykblokke frem fra magasinet på Lysholt.

⁸ I Ejnar Hansens samling på VejleMuseerne findes flere hyldemeter kataloger fra forskellige farvefabrikker, nogle tilbage til slutningen af 1800-tallet og helt frem til firmaet lukkede i 1978. Mange af katalogerne har ingen årstal for deres udgivelse.

men der er indgaaet en kemisk Forbindelse med Stoffet." Hele denne proces er med til at kattunstofferne ikke er helt billige foruden, at gardinerne er fremstillet ved håndens arbejde, forklarer Ejnar Hansen.⁹

Ejnar Hansens Kattuntrykkeri

Heldigvis er der bevaret et lille katalog fra 1920 med en fin tegnet blomst fra et af gardinerne uden på: *Ejnar Hansens Kartuntryk. Vejle*, står på forsiden. På katalogets første side fortælles om *Ejnar Hansens Farveri og Trykkeri*. Det foretager "Farvning af Dekorationsstof – Uld, Bomuld, Silke og Hessian – af Garn til Vævning og Broderi i lys- og vaskeægte Farver. – Trykning af Gardiner og Møbelbetræk med egne Mønstre i lys- og vaske ægte Farver paa Bomuldsstof og Blaalærred i forskellige Kvaliteter og Bredder efter Ønske. – Værelser og Bygninger udstyres med farvede og trykte Stoffer efter Opgave. – Tryk af Mønstre efter given Tegning og Tegning til originale Mønstre udføres. Stofkatalog sendes overalt til Gennemsyn. Egen Tegninger. Egen Formskæring. Eget Tryk."

Det fornemmes, at teksten er skrevet af en ambitiøs kunstner, der vil og kan meget samtidig med, at han gerne imødekommer kunders specielle ønsker. I kataloget findes foto af 13 forskellige gardiner med oplysninger om, hvilket stof de trykkes på. Et par af mønstrene trykkes på både fint tyndt lærred eller blårlærred. Alle mønstre og motiver ligger i tegningssamlingen. Desuden blev et reklameskilt/annonce trykt med oplysning om hvert nummer fra kataloget, hvilke stoffer, det er trykt på, og i hvilke farver samt en pris pr. meter. Denne oversigt rummer dog 18 numre, hvor nr. 14 beskrives "Tryk på blaa Bundfarve med gule Citroner, grønne Blade, tyndt Stof, 95 cm bredt." Denne beskrivelse svarer til en af de to tegninger med citroner. De fire andre, nr. 15-18, trykkes på blårlærred med henholdsvis tre blå farver, og sort-brun farve. Til sidst angives, at der kan købes frynser i metervis med farve som

Fig. 8 og 8.1: Skitsetegning og gardin med Ejnar Hansens foretrukne skråtstillede felter med svungne kanter. Rapporten er med forskellige rokokoagtige blomster som midtermotiv. Findes som nr. 7 i kataloget og leveres med blå farve på tyndt stof 95 cm bredt. Foto: Mogens Bach, Egtved.

⁹ Toftegaard 2021: s. 60-61: I afsnittet "Farver og efterbehandling", oplyses om, hvilke farvestoffer Marie Gudme Leth brugte i 1940-50'erne, og om farveprocessen og de trykte stoffers efterbehandling.

Fig. 9: Farvelagt tegning på bølgepapir med mørkeblå bund og citroner i skråtstillede rækker. Samme citron, der er brugt på gardinet til VAS.

Foto: Mogens Bach, Egtved.

Fig. 9.1: Gardin, trykt på blårlærred, der svarer til en anden tegning med mørkeblå bundfarve og gule citroner. Motivet har Ejnar Hansen således varieret. Gardinet findes ikke i kataloget, men som nr. 14 i prislisten.

Foto: Mogens Bach, Egtved.

mønstrene. Det var åbenbart svært for kunderne at undvære klunketidens frynser.

Stofferne tilbydes i flere bredder, dog således, at kun meget grove stoffer er i bredder af 135 eller 145 cm. Blårlærred, hvorpå otte numre trykkes, er i 68 cm bredde og tyndt stof eller lærred er i 95 cm's bredde, som 10 numre trykkes på. Kun nummer 11 tilbydes med tryk på tyndt stof og på blårlærred. Gardiner af blårlærred står primært til at bruges som trækgardiner, hvor de to sidegardiner kan have frynser på langsiderne og en kappe med frynser. Kunder kan også købe ensfarvede vægbeklædninger eller gardiner.

Kunderne

Arne Hansen, Ejnar Hansens bror, arbejdede som repræsentant for *Ejnar Hansens Kartuntryk*. Han er ligeså ivrig som sin bror, og de førte en korrespondance omkring mulige kunder.¹⁰ Arne arbejder med at få kontakt til arkitekter, der står for byggeri og indretninger og skriver jævnligt om, at Ejnar bedes sende stofprøver til potentielle kunder. F.eks. har arkitekterne Ingversen og Jepsen, der arbejder med at indrette Bogense Politistation, bedt om at få tilsendt prøve af nr. 12 på svært stof ensfarvet bomuld, men også en prøve på det tynde stof. Arne foreslår desuden Ejnar at medsende en prøve på nr. 7. Det samme bedes Ejnar gøre til malerfirmaet Blangsted

Fig. 10: Foto af kontor med gardin nr. 2 fra kataloget. Ifølge tryk på gardinerne med Københavns 3 tårne, brandmandshjelm og politihånd må det være Københavns Brandvæsens kontor. De lange sidegardiner har en kort frynse, som kunne købes i metermål i gardinets farve. Det ses, hvordan et afdæmpet dagslys falder ind ad vinduerne gennem gardinerne. Lille album i E.H.'s samling, VejleMuseerne.

Foto: Mogens Bach, Egtved.

10 Vejle Stadsarkiv: VBA 6078, 3: 1917-1937 korrespondance og VBA 2066, 83: oversigt over leverede kattuntryk.

i Bogense. Det kan evt. blive til en større bestilling til politistationen, lokker Arne med. Han har også skaffet forbindelse til Jens Bang i Odense, der ejer en blandet kunst- og antikvitethandel.

Der findes en meget stor bestilling til den nyopførte Ollerup Gymnastikhøjskole i sensommeren 1920, hvor alt ifølge forstander Niels Bukh skal være parat til skolestart 1. november. Ejnar Hansens fætter, Ejnar Mindedal Rasmussen, var tilknyttet skolen, idet han havde gået på Ollerup Håndværkerskole. Skolestuerne og spisesalen skal have nr. 5, i læsesalene skal gardinerne have rød-brunt mønster med frynser, i elevværelser er gardinerne ensfarvede og med borter, hvorpå er trykt mærket O.D.[Ollerup Delingsfører]. Foredragssalen får hessiangardiner. Forstanderens private stuer får ligeledes gardiner, lagt i wienerlæg og med kappe, forhallens gardiner bliver anderledes med blå bundfarve og nr. 5 i grønt og gult. Til nogle rum benævnes gardinerne med nummer fra kataloget, til andre står der f.eks. *Buketmønster*.

Sommeren 1920 er travl, idet Arne også skaffer kontakt til professor Wenck [Statsbanernes ledende arkitekt], der er i gang med at bygge en elevskole med store vinduer [tegning i brevet af vinduet] 2,50 meter høje og 1,40 meter brede, der skal have sidegardiner og kapper. I givet fald skal det være rokokkomønsteret i rød farve på svært tvistlærred [blårlærred]. Wenck vil også gerne have en prøve tilsendt af nr. 13 med rød farve på svært tvistlærred. Der er tale om en ordre på 16 fag gardiner med frynser. Arne har givet en pris på kr. 70 pr. fag. Wenck vil dog lige undersøge priser og forslag hos Olesen [firmaet C. Olesen, Kastrup, København]

Fig. 11 og 11.1: Gardin og to trykblokke. Ifølge kataloget nr. 5, trykkes gardinet med to røde og to grønne farver på tyndt stof, 95 cm bredt. Det var flere af denne type, der leveredes til Ollerup gymnastikhøjskole i 1920. Foto: Mogens Bach, Egtved.

Fig. 12: Gardin med tilhørende trykbløkke. Gardinet har nr. 12 i kataloget og leveres med farverne engelskrødt og sort på blårlærred, 67 cm bredt. Gardinet leveres også uden den sorte smalle stribe som nr. 13, hvorved de røde clematis fremtræder tydeligere. Det var dette gardin, Wenck i 1920 bestilte en prøve af. Foto: Mogens Bach, Egtved.

Udstilling

Det største fremstød for Ejnar Hansens kattuntryk blev hans deltagelse i Foreningen for Kunsthaandværks udstilling 20.8.-12.9. 1920 i Den Frie Udstillingsbygning ved Østerport Station i København.¹¹ Den var arrangeret i anledning af og til ære for 600 sønderjyske håndværkere, der besøgte København den 31.8.1920.¹²

Ret sent får Arne kontakt til udstillingens arrangør, snedkermester Otto Meyer, og derfor bliver Ejnar nødt til at svare hurtigt på, om han vil deltage. Tirsdag formiddag har Arne aftalt møde med Otto Meyer, og udstillingen åbner om fredagen [20.8.] Gardinerne skal være i København onsdag eller torsdag, og længden skal være som til udstillingen på Købestævnet. Der bliver plads til en kollektion, men måske bliver arrangørerne nødt til at foretage et udvalg, skriver Arne.¹³

Det hele nås dog til tiden og Arne får trykt et stort visitkort.¹⁴ Ejnar Hansens gardiner fik avisomtaler, der satte skub i interessen for hans gardiner. En avis skriver: "Det nye er Ejnar

11 Vejle Stadsarkiv: VBA 2066, 32/31.

12 Samme sommer, den 10.-12. juli, 1920 foregik de store festligheder i Sønderjylland i anledning af Genforeningen – at sønderjyderne den 10.2. havde stemt sig tilbage til Danmark.

13 Købestævnet afholdtes i Fredericia 1913-1986 hver sensommer. Arkitekt O. Gundelach-Petersen var hovedarkitekt på stævnet. Han var arkitekt på nyopførelsen af Forhuset til Nørregade 10 i Vejle, og Einar Hansen kendte ham fra Kunstakademiet.

14 Vejle Stadsarkiv: VBA 6078, 91-93: vedr. gardinerne 1916-1936: læg 91: stort visitkort: "Ejnar Hansens Katuntryk. Nørregade 10. Vejle. Udstilles i Foreningen for Kunsthaandværk i Den Frie Udstillingsbygning til Søndag den 12. September. Repræsentant Arne Hansen. Jægersborggalle 75, Charlottenlund". Katun eller kartun er to gamle stavemåder.

Fig. 13 og 13.1: Gardin med påskeliljer og tilhørende to trykbløkke. Gardinet har nr. 3 i kataloget og var en bestilling med indsat skrift: 'Aalborg Bys og Omegns Sparekasse'. 'Gardinet er trykt på groft lærred, 145 cm bredt. 'Anvendt med For og sorte Frynser som Trækgardin. Udføres med gule Klokker, grønne eller sorte Ranker uden Skrift, paa tyndt 95 cm bredt, Stof og paa indigoblaa Bund med gult og grønt.'

Foto: Mogens Bach, Egtved.

Hansens Kattuntryk fra Vejle. De fleste er samlet i Sidesalen til højre, men de findes overalt som Førforhæng og Baggrund. Baade Aalborg Sparekasse og Jernbanestation har forsynet sig fra Vejle. Saadanne Arbejder har ikke været fremstillet her i Landet siden midten af det 19de Aarhundrede". En anden avis skriver: "Ejnar Hansens Tryk ejer primitivitetens Friskhed" .... "Disse lyse Stoffer med haandpaatrykte Mønstre i rene og skære Farver er af saare festlig og dog behagelig rolig Virkning. Man maa haabe, at denne Bestræbelse maa faa varig indflydelse paa Industrien paa dette Omraade."¹⁵

Arne er jævnligt til stede på udstillingen og skaber kontakt til flere arkitekter. Bla. til Anton Rosen, formand for Dansk Husflidsselskab [DHS], og i den forbindelse kom Ejnar til at farve garner til deres Vævestue. Samme dag, den 6. september, får Arne også snakket med arkitekterne Sven Risom, Fussing, Vilh. Hvalsøe og Alf Cock-Clausen. Risom er betaget og Rosen synes bedst om nr. 13, skriver Arne i brevet til Ejnar.

Ustillingen blev sendt videre til Kristiania [Oslo], med arkitekt Valdemar Andersen som arrangør. Han ville gerne tegne mønstre til Ejnars tryk, men fik ikke tid dertil, hvilket Valdemar Andersen både undskylder og beklager.

Til gengæld indledte kunstmaler og keramikker Axel Salto i 1921 et samarbejde med Ejnar Hansen, hvor Axel Salto tegner motivet og selv skærer trykblokken, som

Fig. 14 og 15: De to gardiner, designet af Kristian Møhl til udstillingen i Paris 1925 og trykt af Ejnar Hansen, der skar trykblokkene. Motiverne er fladedækkende, det grønne med bugtede fisk, vandmænd og blæksprutter, det røde med kakaduer og skildpadder. Gardinerne er trykt på blårlærred således, at bundfarverne glider ind i flere af motiverne, der står lyse i det ufarvede stof. Til det røde gardin hænger øverst en prøve i en mørkere rød farve. Foto: Mogens Bach, Egtved.

15 Vejle Stadsarkiv, VBA 2066, 26. Der er ikke angivet, hvorfra avisudklippene er taget

Ejnar dog skal gøre færdig, da han bedst ved, hvordan en sådan skal skæres for at være god at trykke med.¹⁶ Axel Salto skriver i et brev, at klodserne er til væg- og bordtæppebetræk og gardiner i en uendelighed af variationer. Han reklamerer med, at folk nu er i færd med at indrette deres sommerhjem, derfor skal gardinerne være færdige i løbet af et par måneder. Der kommer en del mennesker i mit hus, skriver Axel Salto, også arkitekter, og så er det godt at have noget liggende. Han vil straks betække nogle stole og hænge små vægtæpper op. I brevet ligger en skitse til en firkantet trykblok, med en frugtskål som midtermotiv, indrammet af en række kvadratiske borter med mindre skåle uden frugter. Axel Salto vil lave variationer af motivet ved at Ejnar Hansen fremstiller tryk med forskellige farver. Disse diskuteres en del. Frugtskålen skal være engelskrød med gule frugter og ligeså borten på de tre sider. Der kan varieres med engelsrød-gul, ultraminorange, foreslår Axel Salto.

Axel Salto er ivrig, han finder et lokale i Hyskenstræde, København, hvor de kan udstille i slutningen af maj. De kan nok regne med noget sommersalg, skriver han, og bedyrer, at de altid kan komme med på Charlottenborgs Efterårsudstilling, hvor han er formand.

Der er desværre ikke bevaret kassebøger fra perioden 1918-1930, kun status og nogle hovedbøger, der omhandler rensninger. Det er derfor ikke muligt at undersøge, hvordan gardinsalget gik. Heldigvis findes en opstilling over personer og firmaer i forbindelse med kattuntryk og leveringer. Den tæller 14 arkitekter, heraf fire der også var professorer, fire kunstmalere, tre snedkermestre, forretninger og firmaer samt enkelte privatpersoner. Interessen for gardinerne er stor og spredt over hele Danmark.

International Udstilling af Kunstindustri og Haandværkskunst i Paris 1925

Kendskabet til Ejnar Hansens kattuntryk førte til, at han i november 1924 fik en henvendelse fra Kommissariatet for Danmarks deltagelse underskrevet af Anton Rosen, om Ejnar Hansen ville udføre *Kartuntryk* i samarbejde med kunstmaler Kristian Møhl og derefter deltage i udstillingen.¹⁷ Kristian Møhls tegninger var blevet præmieret efter en konkurrence. Ejnar

16 Vejle Stadsarkiv, VBA 6078, 3.

17 Vejle Stadsarkiv, VBA 6078, 3.

Fig. 16: Vægtæppet i grov stout, udstillet i Paris 1925 som en del af den samling på 13 gardiner, Ejnar Hansen modtog guldmedalje for. Det trykte motiv minder lidt om Axel Saltos forslag til gardinmotiv, hvor han arbejder med en frugtskål. Ejnar Hansens vægtæppes midterparti består af kander og en frugtskål indrammet af en spidskantet firkant. De to øverste hjørner er fyldt med svulstige frugter, forneden en smal frugtort. Desværre har tæppet i tidens løb fået svampeskader. Foto: Mogens Bach, Egtved.

sagde ja til opgaven. De to typer gardiner er meget anderledes end hans egne. Det ene er trykt med grøn baggrund og det andet med rød. Figurerne har ingen farve, men står i stoffets. Udover Kristian Møhls gardiner, udstillede Ejnar et malet vægtæppe på grov stout, Ejnar Hansen modtog guldmedalje for 13 tekstiler, der indbefattede både Kristians Møhls gardiner, vægtæppet og nogle af hans egne kattuntrykte gardiner.¹⁸

Konklusion

Ejnar Hansen fik stor succes med bloktrykgardinerne og med levering af ensfarvede stofvægbeklædninger. Ifølge avisomtaler udstillede han gennem 1920'erne gardinerne i flere forretninger, på Vejle Tekniske Skole og på Foreningen for Kunsthaandværk, som Ejnar meldte sig ind i efter 1920-udstillingen. Gardinerne kom til at hænge i en række offentlige bygninger rundt om i forskellige byer. Aviser skrev, at han *"fortsatte talentfuldt og selvstændigt de gamle Kattuntrykkes Virksomhed,"* og at, *"der er udstillet overordentligt smukke Tæpper og Tøjer både, hvad angaar Farvernes Afstemthed og Mønstrenes Linjer. Enhver skønhedselskende Husfrue vil med Glæde hænge sådanne på sine Vægge eller for sine Vinduer og Døre eller lægge dem paa Borde og Senge. De smukke Tæpper er egnede til at anbringes overalt."*

Københavns stadsarkitekt Svend Møller skrev 1925 bla. følgende i tidsskriftet *Hus og Hjem*, at Ejnar Hansen foretrækker lette, lyse og klare farver, hvor der også pga. det tynde stof kan regnes med transparent virkning i forbindelse med evt. *"usymmetriske Mønstre og Farver prægede af dekorativ Sans og Kultur, de er smukke og holdbare og vidner om, at der i denne gamle Haandværkskunst er Grundlag for en fornyelse."*

De mange rosende ord og det udtryk, stofferne fik, må også skyldes, at der ikke ses nogen skarpe kanter på de trykte gardiner, men linjer, stilke eller lignende er lidt utydelige. En stilk eller blomst er ikke med et massivt farveaftryk, det virker som om, at trykbløkkens træflade med den påsmurte farve er lidt ujævn, hvorved en del af trykket er med mættet farve

Fig. 17 og 17.1: Gardin og skitsetegning med samme mønster, ens krans med blomsterhoved, blade og stilke, hvorfra udgår slyngede linjer i rokokostil, som forbinder kransene. Motivet har nr. 9 i kataloget og trykkes med rød eller grøn farve på tyndt stof, 95 cm bredt. Foto: Mogens Bach, Egtved.

¹⁸ Gulmedaljediplomet er skrevet på en tegning af et foldet gardin, omgivet på hver side af en klassisk kvindeskikkelse, der bærer på fyldige blad- og blomsterranker, der er ligeså en fyldig ranke nederst på gardinet. Diplomet sidder i en bred guldramme. Privateje.

og en anden med svagere farveaftryk. Dette fænomen er særlig tydelig på Kristian Møhls gardiner fra 1925, selvom de er på det kraftige blårlærred.

Det blev dog ikke Ejnar Hansen, der videreførte det gamle kunsthåndværk, men bl.a. stoftrykkeren Marie Gudme Leth. Han ophørte sandsynligvis med kattuntrykkeriet omkring 1930, hvor specialopgaver med at indfarve garner til DHS's Vævestue, Niels Skovgaards Folkevisegobeliner på Christiansborg og Københavns Rådhus samt for en række vævere og broderifirmaer som Håndarbejdets Fremme og Højskolernes Håndarbejde tog hans tid.

Litteraturliste

Bernadotte, Sigvard og Lehm-Laursen, Johs.: *Moderne dansk Boligkunst*, Skandinavisk Bogforlag, Odense 1946.

Boesdal, Ove og Møller, M. Friis: *Hvordan skal vi bo*, Reitzels Forlag København 1931 og *Det Danske Hjem*, Nyt Nordisk Forlag. Arnold Busck Kjøbenhavn 1934.

Gelfer-Jørgensen, Mirjam: *Møbler med mening, Dansk Møbelkunst 1840-1920, Bd. I*, Arkitektens Forlag, 2009.

Hansen, Ejnar: Textilkolorering før! - og nu!, *Haandarbejdets Fremme 1944, nr. 32*, s. 507-513.

Koch, Mogens: Mindeudstillingen af Farver Einar Hansens Arbejder, *Dansk Kunsthåndværk 1961, 2-3*, s. 27-28.

Rykind-Eriksen, Kirsten: "En funktionel ramme for dagliglivet. Farver Ejnar Hansen og væver Lis Ahlmann", *Kunst og kultur, nr. 2*, Oslo 2010, s. 98-107.

Rykind-Eriksen, Kirsten: "En hjørnesten i dansk tekstilkunst. Om Ejnar Hansens arbejder 1920-60 med syntetiske farvestoffer ved fremstilling af garnserier og funktionalistiske bogligtekstiler", *Kemi og klæ'r. Tekstilkemi i historisk perspektiv*, Dansk Selskab for Historisk Kemi 2011, s. 51-72.

Rykind-Eriksen, Kirsten: *Griffe, hejrer og ulve. Nyt syn på design og møbelindustri 1830-1930*, Nyt Nordisk Forlag 2015.

Rykind-Eriksen, Kirsten: L.P. Hansens Farve- og Renseri 1881-1961, *Vejlebogen 2008*. Årbog for Byhistorisk Selskab for Vejle, 2008, s. 37-54.

Toftegaard, Kirsten: *Marie Gudme Leth*, 2021, udg. af Strandberg Publishing.